

notnosti důstojnického sboru, což zde nebudu rozvádět. Je třeba zdůraznit, aby hlavně po stránce utužení vojenského charakteru, nebyla zmařena práce vojenské školy již v prvních letech přidělení u útvaru.

Závěr.

V naší armádě se nedostalo důstojnickému sboru cti prokázati svoji kvalitu bojem za obranu vlasti. Vyšší důstojnický sbor ve vlasti je částečně vybit, částečně zkompromitován. Pokud je v zahraničí, neměl příležitosti velet vůbec, a pověřen kancelářskou

práci nabývá válečných zkušeností nanejvýše četbou denního tisku. Z ostatních důstojníků ve vlasti, pokud nepřešli vůbec do civilních povolání trvale, většina ztratila možnost vojenského vzdělání naprosto.

Je třeba z mladých důstojníků zde v zahraničí připravit včas nový učitelský sbor, umožnit jim stáž u spojeneckých armád na bojišti, aby získali válečné zkušenosti a přenesli je na svoje žáky. Jinak hrozí výchově našeho příštího důstojnického dorostu opět papírové neživotné metody, které vychovávají více úředníky než bojovníky.

O výkonu čs. vojenského soudnictví v Anglii

U československé armády v zahraničí po dobu války vykonávají trestní pravomoc polní soudy. Instituce polního soudnictví byla zřízena zákonem z roku 1937. Liší se od mírového vojenského soudnictví ekonomičtějším obsazením soudu, hlavně však pružností a rychlostí řízení. Od občanských trestních soudů se liší zejména tím, že k společnému rozhodování je ve značné míře povolán laický živel. Zákonodárce měl při tom na mysli, aby trestné činy, spáchané vojenskými osobami, byly posuzovány s náležitým zřetelem na skutečné poměry u vojenských útvarů, tedy na prostředí, z kterého vyšel trestný čin, a mimo to, aby příslušníci toho onoho odvětví vojenské služby přispěli svými vojenskými znalostmi při posuzování porušení vojenských povinností. Nalézací soud se skládá (s výjimkou případů samosoudcovských) z předsedy a dvou přísedících. Předsedou jest důstojník justiční služby, jedním přísedícím je důstojník zbraní, druhý se vybere ze stavovské a hodnostní skupiny obžalovaného. Toliko, je-li na trestný čin v zákoně stanoven trest nad 5 let, rozhoduje senát, skládající se ze dvou justičních důstojníků a přísedícího důstojníka zbraní. Řízení se provádí ve dvou instancích. O odvolání rozhoduje vrchní polní soud v senátu o třech justičních důstojnících.

Polní soudy nejsou v žádné organizační souvislosti s brigádními a divízními veliteli. Naprostá nezávislost vojenských soudů je zaručena ústavní listinou, která v §u 98 ustanovuje, že soudcové vykonávají

svůj úřad nezávisle, jsouc vázáni jen zákonem. Vojenští soudcové jsou vyňati z obecné vojenské pravomoci nadobro, a to nejen pro porušení povinností soudcovského úřadu a soudcovské služby. Podléhají jenom svým soudcovským představeným.

Tolik pro porozumění instituce polního soudnictví.

Je zásadou mezinárodního práva veřejného, že armáda spojenecká, která se zdržuje dočasně na území svého spojení, může vykonávat vojenskou soudní pravomoc nad svými vojáky podle svého vojenského práva. O tom praví nejuznávanější autorita mezinárodního práva toto:

„Je-li nějaká armáda na cizím území ve službách vlastního státu, jest jí pokládána za exterritoriální a zůstává proto pod jurisdikcí svého státu. Zločin, který byl spáchan na cizím území ve službách vlastního státu, nemůže být trestán domácími civilními nebo vojenskými úřady, nýbrž toliko důstojníkem, velícím této armádě nebo jinými úřady vlastního státu. Toto pravidlo platí pouze v případě, že zločin byl spáchan buď uvnitř města, kde armáda dle nebo na místě, kde byl zločinec ve službě. Neplatí však, když na př. vojáci cizí armády opustí oblast své posádky mimo službu pro zotavení a zábavu a pak spáchají zločin“.

To je ovšem pouze zásada mezinárodního práva, která v tom kterém případě musí být uvedena v platnost smlouvou mezi oběma státy nebo zákonem toho státu, v jehož sféře má být soudní pravomoc vykonávána. Tak na př. došlo na základě principu

6. 8. 1942
exteriority k vlastnímu výkonu vojenského trestního soudnictví u okupačních armád v Porýní a u expedičních armád Velké Británie a Spojených Států v minulé válce a Velké Británie v této, jakož i u branných sil Spojených Států v zapůjčených a leteckých základnách podle americko-britské smlouvy ze září 1940. Na druhé straně může ovšem suverenní stát, na jehož území cizí armáda dlí, vyhradit si vykonávání jurisdikce na základě „práva silnějšího“. Tak se stalo, že na př. ve Francii v důsledku nám nepříznivých vlivů francouzská vláda nepovolila čsl. soudu vykonávat vojenskou trestní pravomoc podle československého práva, nýbrž donutila nás soudit podle práva francouzského, nám naprosto cizího, při čemž koncedovala jenom to, že soudy byly obsazeny čsl. důstojníky. Britští zákonodárci se již více drželi — i když ne úplně — zásad mezinárodního práva a odhlasovali zákon, který nám výkon vojenské soudní jurisdikce umožnil. Je to t.zv. „*Allied Forces Act*, 1940“ z 22.8.1940. V důsledku toho, že britská vláda měla v čsl. vládě rovnocenného partnera, mohlo v říjnu 1940 dojít k uzavření mezinárodní smlouvy mezi oběma vládami, do které byly pojaty některé zásady a ustanovení *Allied Forces Actu*.

Allied Forces Act v prvním článku praví: „Kde námořní, pozemní neb letecké síly cizí mocnosti, spojené s Jeho Veličenstvem, jsou toho času přítomny ve Spojeném Království neb na palubě lodi nebo letadla Jeho Veličenstva, tu vojenské soudy a úřady dotyčné mocnosti jsou oprávněny vykonávat vůči členům těchto sil na území Spojeného Království práva, jež jim náleží podle práva dotyčné mocnosti, pokud se vztahují na kázeň a vnitřní správu“.

Krátce řečeno: Čsl. vojenské soudy jsou oprávněny vykonávat jurisdikci jen a.) vůči členům čsl. armády, b.) ve věcech kázně a vnitřní správy, a to podle práva československého. V čl. 2 pak vyhrazuje *Allied Forces Act* britským soudům právo stíhat příslušníka spojenecké armády pro poklesky proti britským zákonům. Dále může britský občanský trestní soud stíhat příslušníka spojenecké armády pro všechny trestné činy, i když byl spojeneckým vojenským soudem právoplatně odsouzen. Britský soud v tom případě jest jenom povinen přihlídnouti k trestu uloženému spojeneckým soudem. Na druhé straně v těch případech, kde britské soudy potrestaly nebo osvobodily některého

spojeneckého vojáka, nemá již spojenecký vojenský soud práva dále ho stíhat.

Jelikož podle čl. 1. práva vojenského a občanského soud jsou naprosto rovnoprávné, zdá se na první pohled, že toto ustanovení je pro nás poněkud difamující. Tak tomu však není. *Allied Forces Act* je britský zákon a zpracovává zásady britského práva. A podle angl. vojenského trestního zákona pro pozemní vojsko (*Army Act*, čl. 162) je i anglický vojenský soud podřízen občanskému trestnímu soudu. Tato superiorita britského nevojenského soudnictví nad britským soudnictvím vojenským je tudíž pramenem snahy po superioritě britského nevojenského soudnictví nad vojenským soudnictvím spojeneckých mocností. K praktickému uplatnění této zásady však nedošlo a zajisté také nedojde. Nejde jenom o zásadu mezinárodní kurtoasie, nýbrž i podle britského pojetí jde jenom o doložku opatrnosti a formální. V tom smyslu se také Attorney General — nejvyšší to právnická osoba ve Velké Británii — v parlamentu vyjádřil.

Československá soudní rozhodnutí jsou ve Velké Británii platná a mohou být vykonána. Rozsudek čsl. soudu tvoří plný důkaz o tom, že čsl. polní soud byl řádně ustaven, že řízení bylo správně provedeno, že rozsudek byl vynesen v mezích jurisdikce čsl. soudu, že rozsudek odpovídá čsl. právu a že, byl-li vykonán v rámci rozsudečného výroku, byl vykonán způsobem zákonným.

Osvědčení, podepsané čsl. úřadem, tvoří důkaz o důvodu zatčení, netvoří však s hlediska britského práva důkaz o tom, že zatčený jest členem čsl. armády. Toto ustanovení má svůj význam pro t.zv. řízení podle *Habes Corpus Actu*, podle kterého každý člověk dlící na půdě Velké Británie se může dovolati pomoci angl. *High Court of Justice*, je-li neoprávněně držen ve vazbě.

Podle královského prováděcího nařízení o výkonu trestů, uložených vojenskými soudy spojeneckých mocností, platí, že každá osoba, odsouzená k trestu na svobodu (vězení, tuhé vězení, žalář, těžký žalář) na dobu kratší tří roků se považuje za osobu, odsouzenou soudem Spojeného Království k vězení (*imprisonment*) na stejnou dobu a při trestech na svobodu na dobu tři let nebo na dobu delší za osobu odsouzenou soudem Spojeného Království k nuceným pracím (*hard labour*) na stejnou dobu.

V říjnu 1940 byla uzavřena mezistátní smlouva mezi vládou Jeho Veličenstva a čsl. vládou, do které byly převzaty některé zásady

2. 7/42
Allied Forces Act. Nás zajímají především zásady kompetenční:

- (1) Čsl. soudy mají úplnou pravomoc nad příslušníky čs. pozemního vojska pro trestné činy proti kázni a pořádku,
- (2) Britské soudy mají úplnou a výlučnou pravomoc pro zločiny vraždy, zabití a násilného smilstva.
- (3) Ostatní trestné činy budou fakultativně souzeny buď britským nebo československým soudem, při čemž rozhoduje zásada předstížení.

U čs. letectva je právní stav jiný:

Příslušníci čs. letectva jsou organizováni v čs. jednotky, přidělené královskému letectvu. Takové jednotky, ačkoliv organizované tímto způsobem z důvodů praktické účelnosti, jsou uznávány za jednotky čs. letectva, které je součástí čs. branné moci. Příslušníci čs. letectva, zařazení k RAF jsou ovšem podrobeni britským zákonům (*Air Force Act*). Ve věcech kázeňských jsou podrobeni rovněž stejným předpisům jako jednotky RAF. Jen, bude-li sestaven soud proti příslušníku čs. letectva, bude složen ze stejného počtu britských a čs. důstojníků jako členů a dalšího britského důstojníka jako předsedy soudu.

Vraťme se však k pozemní armádě. Čit. mezinárodní smlouvou převzala tudíž čsl. vláda vůči vládě britské závazek mezinárodního práva, že čsl. soudy nebudou vykonávat pravomoc proti jiným příslušníkům, než příslušníkům pozemní čs. armády, že ve výlučné kompetenci nebudou souditi případy, které nespadají pod pojem kázně a vnitřní správy a že nebudou zakročovat v případech vraždy, zabití a násilného smilstva.

Ustanovení *Allied Forces Act* a mezinárodní smlouvy nedávají tudíž spojeneckým armádám úplné exterritoriality a úplné rovnoprávnosti v otázce soudnictví. Jsou tu podstatné odchylky od zásad mezinárodního práva a od zásad vnitrostátního práva československého. Uvedl jsem na př. již shora jednu zásadu mezinárodního práva, že totiž cizí města, kde dle (*within the lines*), požívá úplné exterritoriality. To by znamenalo, že čsl. soud by byl výlučně příslušným pro čin, který byl spáchán „within the lines“. Při parlamentní debatě o *Allied Forces Act* se Attorney General, který měl úlohu hájiti předlohu zákona, vyjádřil takto:

„Přestože podle článku 2. *Allied Forces Act* budou britské soudy kompetentní pro všechny trestní činy, v praxi tomu tak nebude, byl-li čin spáchán uvnitř místa, kde spojenecká armáda dle a nebyl-li dotčen život a majetek britského státního občana“.

O minutu později však pravil dále:

„Mezinárodní právo není právem, které aplikují naše soudy, leč zásady tyto byly převzaty britským zákonem“.

Před porotou ve W. byl poprvé řešen případ, který nám čsl. právníkům dal možnost posouditi, jak se na tyto problémy dívají angličtí právníci v konkrétním případě.

„Within the lines“, kde naše armáda je ubytována, v baráku pěšího praporu, pokusil se čet. N. o sebevraždu zastřelením z pušky. Pokus se nezdařil, střela však nešťastnou náhodou zasáhla druhého čs. vojáka X. a usmrtila ho. Tento čin, jež naše zákonodárství kvalifikuje jenom jako přečin proti bezpečnosti života, je podle angl. práva zločinem pokusu sebevraždy a zločinem vraždy, pokud se týče voj. X. Četař N. totiž v nepřátelském úmyslu chtěl způsobiti smrt člověka (v konkrétním případě osoby vlastní) a usmrtil druhého. Obžaloba však, zajisté u přihlídnutí k tragickým okolnostem, byla podána jenom pro zločin pokusu sebevraždy (zde v Anglii trestnou) a pro zabití (*manslaughter*). Anglický obhájce při hlavním přeličení před britským soudem vznesl námitku nepřislušnosti, odůvodniv ji zásadami mezinárodního práva a prohlášením Attorney Generala, které jsem shora uvedl. Soudu předsedal jeden z nejvyšších soudců ve Velké Británii Mr. Justice Cassels. Podle všeho očekávání soudce námitku zamítl s tím, že řídí se toliko zákonem britským, musí uznati příslušnost soudu. Pro nás čs. právníky to bylo celkem samozřejmostí, jelikož i čs. soudce se řídí toliko zákonem a nikoli všeobecnými zásadami mezinárodního práva. Kromě toho tu byla československo-britská smlouva, podle které jsme se v případě zabití vzdali své jurisdikce. Zájímavé však bylo, že angl. soudce se řídil jenom a výlučně *Allied Forces Actem* a nikoli britsko-československou smlouvou, která pro britské soudy není pramenem práva. V čit. rozhodnutí pravil angl. soudce mimo jiné:

„*Allied Forces Act* dává vládám spojeneckých branných mocí právo aplikovati své vlastní vnitrostátní právo na vojenské trestní činy a na činy proti vlastním národním zákonům. Dávaje však příslušným autoritám právo, aby soudili příslušníky jejich branných sil ve Velké

Britanii, vyhradil *Allied Forces Act* výslovně britským soudům právo souditi čin, kterým bylo porušeno britské právo. Čs. soudy mohou býti kompetentní pro tento trestný čin, tvrdí-li, že jde o čin proti vlastní disciplíně, ale já tu nejsem, abych tento kompetenční konflikt rozhodl. Otázkou pro mne je jenom jediné: Je britský soud kompetentní? — a tu neváhám říci, že ano. Bylo namítuto, že jenom čs. vojáci a občané byli trestním činem dotčeni a že místo činu bylo uvnitř místa, kde branná síla čs. byla ubytována. Nepokládám však tuto námítku za opodstatněnou, neboť to by znamenalo, že by britský soud byl v každém případě nepřislušný, byl-li spáchán zločin uvnitř místa, kde tato branná moc byla ubytována. Tomu však tak není. *Allied Forces Act* 1940 dal sice soudům spojeneckých branných sil určitou pravomoc, výslovně si však vyhradil pravomoc britských trestních soudů, které pro tento konkrétní případ jsou příslušné.

Z odůvodnění tohoto rozsudku se m. j. podává

1. celkem samozřejmá zásada, že britské i československé vnitrostátní právo je silnější, než zásada mezinárodního práva,

2. okolnost, že britské právo nám nedává úplnou exterritorialitu a ukládá našim soudům určitá omezení, která byla také převzata do britsko-československé smlouvy,

3. že britsko-československá smlouva nebyla vůbec předmětem rozhodování před britským soudem,

4. extensivní výklad pojmu disciplíny, podle kterého čs. soud může rozhodovati o všech činech podle čs. vojenského trestního práva,

5. zásada, ostatně převzatá britsko-československou smlouvou, že, jde-li o trestní čin podle britského práva (krádež a pod.), má britský soud plnou kompetenci podle zásady předstížení.

Ke konci nutno ještě podotknouti, že styk a právní pomoc mezi čl. a britskými soudy funguje hladce a bezvadně. Anglické soudy, úřady a policie vycházejí čl. soudům v každém směru vstříc, provádějí na dožádání vyšetřovací úkony a dávají čl. soudy i celé spisy k dispozici. Důvěra angl. autorit k našemu soudu je značná. Ke konfliktu ještě nikdy nedošlo. Naopak, u britských úřadů (zejména policie) převládá tendence odevzdati čl. soudy k souzení případy, ve kterých jsou dotčeny i zájmy britských občanů. Jest pak samozřejmé, že k dalšímu řízení před britským soudem nedojde, přes opatrnostní doložku *Allied Forces Actu*. Čsl. vojenský soud, jsa si plně vědom důležitosti svého poslání, doufá, že ve své práci neporušuje neposkvrněnou tradici a vysokou úroveň, které u nás vojenské trestní soudnictví požívalo.

Tíha boje

Po velkých úspěších německé armády v nynější válce obrátili vojenští odborníci pozornost k některým zbraním a bojovým prostředkům, které až dosud byly poměrně málo nebo vůbec neznámé a zároveň k některým změnám ve způsobu boje.

Jsou to pancéřové divise a letecká pěchota. Pancéřové divise pronikaly velmi hluboko do obráncovy sestavy mezerou, která byla před tím utvořena ve frontě. Letectvo bylo v plné míře využíváno k přímé podpoře pozemních jednotek v útoku a k leteckým výsádkám, buď parašutisty nebo přistáním. Tato letecká pěchota byla shazována někdy velmi hluboko do nepřátelského týlu a měla za úkol porušiti nervovou soustavu nepřátelské obrany a pomoci tak k úplnému shroucení obrany. Dnes se už asi sotva

najde někdo, kdo by podceňoval význam takového způsobu boje.

Vzniká ovšem otázka, co se vlastně nyní stane s pěchotou, která až dosud byla královnou zbraní, a co bude s jejím královským doprovodem, dělostřelectvem. Zmenšil se její význam skutečně, anebo je dokonce již zcela nepotřebná? V očích laikových a v očích světového tisku byla pěchota s dělostřelectvem rozhodně již zatlačena do pozadí a přední místo bylo vyhrazeno pancéřovým divizím a letecké pěchotě. Jiná bude však odpověď vojáka, odborníka, který dobře rozumí dnešnímu způsobu boje.

Prostudujeme-li bez zaujatosti všechny německé operace v nynější válce, počínaje Polskem a konče posledními boji v SSSR, dojdeme nutně závěru, že se význam pěchoty